

ФІЛОСОФІЯ

УДК 130.1+13

А. М. Дондюк

Інститут філософії Національної академії наук імені Г. С. Сковороди

ІНТЕНЦІЙНІСТЬ У ПРОСТОРІ РАЦІО: ПРОБЛЕМА ФЕНОМЕНОЛОГІЧНОГО АНАЛІЗУ

У статті розглядається тема інтенційності в межах когнітивного простору, в контексті реальної свідомості водночас мова йде про певні паралелі зі структурою речі. Тема інтенційності розглядається в контексті сучасного філософсько-антропологічного знання, зокрема автор аналізує моменти аномального в свідомості засобами феноменологічної психіатрії, що дозволяє сучасній філософській антропологічній думці використовувати практичні досягнення сучасної психології.

Ключові слова: інтенційність, річ, когнітивність, досвід, свідомість.

Дану статтю я хотів би розпочати наступними словами «класичні людинознавчі розмірковування, націлені переважно на пошук людської «першосутності», засновувались на презумпції про наявність у цієї істоти певного місця у світі. Посткласичне людинознавство мусить рахуватися з тим, що вона *не має*, а *шукає* цього місця... принаймні такою постає сучасна людська ситуація у річищі вивчення її екзистенційної антропологією...» (Tabachkovskiy 2005, p. 11) [4, с. 11]. Саме ці слова й спонукали звернутися до теми сучасного знання, а саме до теми інтенційності.

Іntenційність це завжди певний об'єм досвіду, що конститує себе не лише на основі рацію та чуттєвого переживання. Власне досвід людської істоти, що сприймає, існує не лише в об'ємі сприймання відтвореного. Іntenційність досвіду це завжди міра активності цього досвіду, активності мого власного Я. Ми можемо запитувати себе, в який спосіб ця інтенційність набуває активної форми і безумовно, що це інтенційність соціальної поведінки, в цьому контексті інтенційність масового досвіду. Але водночас не потрібно відсторонюватись від інтенційності, як моменту когнітивного досвіду. Іntenційність у цьому просторі представлена аспектом більш відкритим для рацію, але це те рацію, що завжди знало себе не лише екзистенційним омертвінням переживання. Вже моменти забуття, актуалізації, бажання щось побачити, спогад поставатимуть для свідомості певним механізмом самозахисту.

Розглядаючи моменти аномального в свідомості, безпосередньо у феноменологічній психіатрії, так чи інакше доведеться перетинатись не тільки з темою інтенційного, але й редуційного в досвіді, процесу об'єктивації значень, адже власне сама річ, яка постає поруч зі мною, ніколи не буде лише випадковістю. У М. Пруста є влучне спостереження щодо інтенційного – речі, що існують поруч з нами, аж ніяк не з'являються в просторі бачення. Хіба ж не так? «Більшість подібних тлумачень того, що ми відчуваємо, є не чим іншим, як своєрідним прагненням відмежуватись від тих речей та самих тлумачень, від того, що ми відчуваємо, примусить ці речі виходити з нас в такому розмитому баченні, яке б завадило досягнути їх» (Prust 1992, p. 133) [3, с. 133]. Хай там як, але виникає ще одна проблема. Варто запитатись саме про процес об'єктивації та того, яке ж значення має саме в цьому процесі інтенційність та зокрема рефлексивність щодо свідомості. Отже процес рефлексивності здійснений як процес певної *вторинної спрямованості*, спроби досягнути ту ж річ, яка вже певною мірою постає в екрані нашої свідомості, феноменологічна психіатрія в цьому контексті вживає таке поняття як «картина світу». Хоча задумуючись над поняттям об'єктивації та присутності в ній такого

процесу як *інтенційність*, виникає поняття того, що саме в феноменологічному знанні визначається як *зміст свідомості* чи то доречніше визначити, як *наповненість свідомості*.

Для психіатрії та психології це поступово набуває форму поняття Чужого, навіть визначеного як Інше, адже для свідомості це безумовна «набутість» в свідомості, прихід цих смислів в досвід, але ж смислів, що продовжуватимуть проживати в свідомості як щось чуже, смислів, які доречно порівнювати з присутнім у Е. Гусерля в «Логічних дослідженнях» поняттям самого *інтенційного об'єкту*. Напевно тому можливі певні паралелі щодо ідеї сприйнятого, але навряд чи доречні отождолення в цій тематиці з якоюсь єдиною сутнісною формою в цілому. Не випадково, що Ф. Мадіоні один з перших психотерапевтів, приналежних до феноменологічної школи, намагається пояснювати, як саме в психіатричному знанні може бути інтерпретована проблема Іншого – він говорить про можливість непрямого досвіду, який дозволятиме моєму «Я» власне й сприймати Інше саме як відповідне втілення в непрямий досвід (Madioni 2008) [6].

Для мене важливо визначити стосовно феноменологічної психіатрії, яким чином процес само-сприйняття об'єкту концептуально визначається саме у феноменологічному сприйнятті проблеми, зрештою й можливість інших паралелей в досвіді біологічному, фізіологічному, зрештою й питань плану онтологічного. Це певною мірою дозволяє в співвідносності з ідеєю інтенційного прослідкувати, як можуть бути окреслені кордони саме дослідження інтенційності у просторі реального рівня свідомості. Ф. Кабестен у своїй докторській роботі «Психологія та інтенційне: ідея феноменологічної психології в працях Гусерля та Сартра» звертається до важливої для психології та психіатрії теми феноменологічного досвіду (Cabestan 1998) [5].

Досліджуваний феномен повинен бути визначений саме як об'єкт у такій формі, що утримує в собі як відтворене так і відтворююче. Водночас, інтенційність, постійна змінюваність інтенційності, як формальна структура інтенційного в свідомості, можуть розглядатись саме в просторі *відтвореного - відтворюючого*. Де саме розшукувати представленість інтенційності? Чи то швидше те, що могло б бути визначене як репрезентативність інтенційного саме на рівні об'єкту? Е. Гусерль зазначає, що справа не в модусі cogito, не в модусі актуальності, але в тому в *який* саме спосіб спостерігати за суб'єктом пізнання; те, що існує в особливому просторі, набуваючи, до того ж, особливості *модусу акту*. Е. Левінас вдається до теоретичного питання, пояснюючи, як у Е. Гусерля суміщались та співвідносились виникнення феноменологічних

теорій, зокрема натуралістичних ідей у феноменології. Розглядаючи об'єкти у сприйнятті, зазначмо, що для Гусерля не настільки важливим буде сама проблема, чи дійсно існує реальність, та реальність, серед якої ми існуємо, реальність, безумовно, може бути і сфантазованою, і створеною. Відчуття, що Е. Гусерль швидше застерігається, беручи в лапки, згадуючи про об'єкт – нехай він буде і сфантазованим чи вигаданим той об'єкт, про який і йде мова.

Аналізуючи тему інтенційного Л. Пінто у своєму дослідженні «Традиції та їх відтворення» («PE) Інтерпретації. Феноменологія та «німецька філософія» в 30-х роках ХХ століття», визначає один з феноменологічних принципів як поєднання в контексті їх *анти-об'єктивного* характеру, тобто заперечення можливого «*ототожнення реальності та об'єкту*» як таких. Л. Пінто вказує, говорячи про своєрідний злет наук про людину (що здійснювався він безумовно і в межах філософського простору), запитуючись, «чи має наука певні поклики, інтенції до зміни тих сфер, самих форм більш престижного існування на ті ж об'єкти, що змогли б себе виявити, водночас, через розгляд і через більш буденні процедури» у цьому досвіді (Pinto 2002, pp. 21–33) [8, с. 21–33].

Саме ця проблема визначається як проблема онтологічного плану, що й дозволило Р. Ингардену з часом озвучити в межах феноменологічного простору – об'єктивність інколи і є ця не-можливість розшукувати в просторі між емпіричним та онтологічним як таким, вже не говорячи про об'єктивність в просторі антропологічного знання. Р. Ингарден лише доповнить про можливість існування «третьої форми подібної суб'єктивності», тобто тему, яка власне нічого і не заперечуватиме стосовно онтологічного, реального, лише доведеться визначити «інтенційний об'єкт» досвіду. Як саме виявлятиме суб'єктивне себе в період виходження ідеї інтенційного в наукове мислення?

Як на мене, цікаво нагадати, що Е. Гусерль в §5 «Логічних досліджень», присвяченому проблемі інтенційного об'єкту, вдається до питань які визначають саме сутнісні особливості цього об'єкту необхідно згадати й про «іманентний об'єкт» та його наявність в досвіді «об'єкту інтенційного»... (Gusserl 2001) [1]. У текстах Е. Гусерля присутнє питання інтенційності та інтенційності саме в процесі «наповненості свідомості». Яким чином інтенційність здійснює себе в ході розуміння тих речей, що про них вже можна було б сказати, як про подібний «екран» свідомості? Та як можна посилатись на розуміння цих речей як на діючі змісли, що водночас постануть поза межею того «екрану» свідомості, на який вказується. Цей «екран» здійснює дещо протилежні функції у самому процесі пізнання. Е. Гусерль у цьому контексті запитуватиметься про співвідносність «інтуїтивного спогаду» та «інтуїтивного очікування-сподівання». Говорячи ж про модус самого процесу, побудована теоретична концепція дозволяє йому звертатись до понять сподівання-очікування як до процесу, ніби зворотного «досвіду спогаду». І тому це дає змогу дещо по-іншому визначити проблему розуміння – дійсно чи ж я бачив це так, чи дійсно я мав це переживання в минулому стосовно свого Тепер-моменту, чи дійсно я сприймав це як реальний момент щодо простору саме своєї свідомості.

Чому я визначаю проблему інтенційного стосовно саме феноменологічної психіатрії? Яким чином інтенційність визначатиме межі активної свідомості

стосовно раціо та й змінюваності раціо щодо досвіду, а відповідно і практичного раціо? Безумовно, що змінюваність інтенційного стосовно багатьох феноменологічних понять відбувається в свідомості до того як ми починаємо усвідомлювати інтенційне як сам об'єкт цієї змінюваності. Намагаючись прослідкувати змінюваність нашого раціо в досвіді, Е. Готфрід говорить про патологічний раціоналізм, і як наявні його визначення щодо холодного розсуду та визначення як псевдо логічного розсуду, можливості розсуду абстрактного, але при цьому аж ні в якому разі це не розсуд, зв'язаний з конкретністю ситуації, чи то з реальністю людського досвіду в цілому; саме ж логіка цієї ситуації дозволяє наблизитись до понять, що відтворюють живий абсурд в досвіді. Але попри все, це дозволяє Е. Годфриду вказувати на девіації як таке відхилення в поведінці людини, що активізує змінюваність самих попередньо-прийнятих норм, норм, що могли б визначатись і як суспільні цінності відповідно до конкретної епохи. Цікаво, якщо ми змогли б простежити аспекти інтенційності загалом. Ми проживаємо в світі (саме тому нам це і дозволяє визначитись стосовно простору реального досвіду) ще до того, як ми розуміємо рефлексивно визначений для себе об'єкт, не вказуючи вже стосовно іншого Я, про такий феномен як цілісність об'єкту. Поняття необмеженого визначеного смислу вимагає свого аналізу ще й через проблему редуційного, модифікації в свідомості, редуції саме як практичного досвіду, пам'яті, накладання в досвіді, врешті як теми емоційності та раціональності в сприйнятті, а для психології, як на мене, це ще й можливість пояснити на цьому рівні поведінки інтенційність свідомості ще й як практику досвіду. М. Пруст у першій частині свого роману-епопеї «На Сванову сторону», описав інтенційну свідомість як особливу функцію мислення: «цей світ був світом, в якому він її лише мислено (подумки), тримав із світом, що існував лишень в його уяві; за те, що цей світ саме і був реальний з його речами... він відчував не лише зацікавленість і захопленість, але й відчуття вдячності йому, адже ці речі поглинали його марення чи то маячню, хоча самі речі ніби збагачувались від цього, зате він (Сван) позбавлявся саме від самих марень, адже всі ці речі поставали ще й відчутними втіленнями його бачень та займали його розум, адже вони в його очах набували особливої рельєфності чи ж то чіткості і разом з тим поглинали його виниклий душевний біль» (Prust 1992, pp. 253–254) [3, с. 253–254]. Якщо вдаватись до визначення тут аргументів щодо інтенційного та присутнім відповідним лінгвістичним формам, завдяки котрим і прослідковується поняття інтенційного. Зауважмо, що відомий представник феноменологічної школи, французький філософ, який окрім філософської антропології звертався до тем у галузі психіатрії, А. Мальдіне зазначав про інтенційне не лише, як теоретичне феноменологічне поняття, а й як через мову сучасності, визначити інтенційне проблемою вже можливо іншої репрезентативності як такої. Варто зазначити про роботу «Людське мислення та психоз» А. Мальдіне, де автор розглядає ідеї інтенційного не лише в феноменологічному тлумаченні (Maldiney 1962, pp. 431–437) [7, с. 431–437]. Власне А. Мальдіне говорить у своїй роботі про таке поняття, як просторові психози (atmosphérique psychose), для дослідника було важливим сприйняття у контексті психіатричного – чому інколи в нашій свідомості саме це щось, а не інше примушуватиме

предмет бути сприйнятим? І саме цей предмет в його відповідному адекватному сприйнятті? Власне чи це не та тема інтенційного, що Ж. Дерріда визначає як певне насильство свідомості, і є цим насильством, а інколи і до самого себе також – чи не в цих мисленних ситуаціях свідомість вимушена звертати увагу на саму міру уважності, яка спрямовує погляд на... Виникає певне замкнене коло: а що для сьогоденного світу дозволяє зазначати про інтенційне ще й як про форму своєрідного насильницького соціального та когнітивного акту. Говорячи про інтенційність, таким чином, врешті й дозволяємо сприйняти акт феноменологічної свідомості як висхідне володарювання над об'єктом.

Сьогодні дає змогу інтенційне побачити саме в контексті насильства досвіду. Для сучасного знання, це постало особливо цікавою темою досліджень, саме тому тема й змушує визначитись із феноменом інтенційного саме в теоретичному досвіді. Найцікавішим моментом в цій структурі інтенційного може бути можливість володарювати стосовно баченого. Е. Гусерль безумовно задавався питаннями володарювання над світом, що поруч. Найважливіше, як позбавитись від цього конфлікту зі світом об'єктивним, це вже більш характерно для тенденцій на початку ХХ ст. у межах психології, так і у межах проблем методологічних. Якщо ж, звичайно, вдаватись до простору безпосередньо належного до психології, було б цікаво згадати точку зору С. Мінковського. Він говорив про інтенційні зміни свідомості, що можна було б простежити на прикладах змін, що відбуватимуться на основі таких виявів як геометричний аспект раціоналізму.

Е. Гусерль в «Ідеях І» звертається до теми модифікації, зазначаючи, що модифікована свідомість, модифіковане *cogitatio* «теж є свідомість» «того ж самого», що й досвід автентичний. Модифікація постає як одна із сутнісних властивостей свідомості, це дозволяє теоретику простежувати не лише проблему теоретичного знання, чи скажімо сутнісних особливостей досвіду, а визначати модифікованість практичної свідомості як дії. Е. Гусерль в «Ідеях І» намагається пояснити особливість не-актуальності свідомості, форму переживання як такого. Для феноменолога переживання набуває себе «не лише в тому, що воно є свідомістю, але й в тому, свідомістю чого саме воно є, а також, в якому саме визначеному чи не визначеному смислі воно поставатиме цим саме» (Gusserl 2001, p. 111) [1, с. 111]. Таким чином, Е. Гусерль можливо і задавав питання, стосовно сутності не-актуальності свідомості, вказуючи що вона полягає «в тому» і «форми якої...» модифікації набуває те *cogitationes*, що аналізується саме мною і чому саме ж мною аналізуватимуться саме форми такої модифікації в досвіді. Саму ж модифікацію ми беззаперечно можемо визначити своєрідним «зберіганням приймаючого до відома погляду на перед тим не прийняте до відома як таке», подібне розуміння прозвучить в «Ідеях І». Простір феноменологічного знання дозволяє говорити про певну конкретизацію цього інтенційного переживання, окрім того, визначити в психіатричному знанні досвід не-нормального, а врешті й а-нормального. В подальшому для наукового простору буде далеко не випадковістю, коли знання звертатиметься до свідомості саме як до своєрідної інтенційної модифікації рефлексивного. Інтенційні переживання сприйматимуться як такі у їхній направленості, оскільки вони завжди для нашої свідомості є усвідомленням чогось... Але ж якщо наше «інтенційне переживання» актуальне, інакше

кажучи, коли якоюсь мірою вже в цьому переживанні сам суб'єкт спрямовується на «інтенційний об'єкт», стаючи в цьому чимось цілим в пізнанні? Принаймні, чи не було для Е. Гусерля важливо вимовлене – від самого *Cogito* невіддільний іманентний погляд-на об'єкт, погляд, який з іншого боку витікатиме з мого «Я», але саме так він і виникає, що ніколи не може не бути, щоб його при цьому не було як цілого? Але як, чи ж то в яких модифікаціях представлений існуючий досвід? Це, безумовно, представлення чогось-як, але ж це ще й «його оцінювання», або ж зважаючи на міру уважності, що спрямовуватиме наш погляд-на щось... І саме у значних для свідомості напрямках, оцінювання, увага, не звертаючись вже цілком до рівня теоретичної понятійності, концентрує досвід свого «Я» і не концентрує щодо своєї рефлексивності як цілісного, врешті повною мірою не відчуваючи на собі зворотної дії цього переживання як цілісності.

Але будь-що, мислення дозволяє задуматись над питанням того, як саме створюватиметься ця складова вже пізнаваного у людському переживанні. Чим є складова частина акту переживання як моменту в єдиному потоці свідомості сприйнятого як цілісне?

Питання саме метафізичного досвіду не дозволяє замислюватись над цими переживаннями саме у формі кантівського питання... адже наявність контакту з реальністю вже втрачена для епохи – сам розрив здійснився, і це вже не відволікає активні форми аномальної свідомості, котрі виявляють себе як моменти психологічного знання, чи скажімо як моменти психіатричної практики. Інтенційне стає вирішальним поняттям в контексті самого бачення суб'єктивності – все, що є свідомістю, ще не зводиться до самосвідомості; як сама річ, наближена інтенційним актом в досвіді, виділена вже в ньому через інтенційний акт в суб'єктивності; річ, що постає перед цим суб'єктивним світом... Чи не тому доречно вказати на інтенційність як на феномен екрану. А інші ж фізичні речі просто невидимі чи то навіть незнайомі для того щоб говорити про певну агресію та активність з боку живої свідомості. Але ж агресія, злість, сила, активність самого насильства, здавалося б, ніби сучасне знання готове до такого феномену, як саме небажання побачити. Зрештою, саме це дозволяє вказати, що «інтенційний об'єкт свідомості» не повинен бути чимось таким, чим є власне сприйнятий саме мною об'єкт. «Зазвичай ми без подальших роздумів вбираємо схоплене нами в поняття об'єкту (предмету в цілому), оскільки, подібно до того як ми мислимо про нього, висловлюємося стосовно, ми вже перетворили його в самий предмет цього сприйнятого» (Gusserl 2001, p. 113) [1, с. 113]

Інтенційне це не лише щось виявлене в поміченому нами, інтенційне дане нам як особливість актів нашого сприйняття, власне постає тією особливістю, що, змінює сам *акт сприйняття*. Що вже змінює об'єктивацію, власне сам характер модальності в об'єктивації сприйнятого нами... Для феноменологічної психіатрії важливим є визнання, що дія спрямована на відсутність постане як інтенційна в досвіді. Вже Е. Гусерль роздумував над питанням онтологічності, яка перестає бути визначальною, навіть коли він вдавався до декартівського визначення проблеми. Проте, чи не та це іншість смислів, що дозволяє мені лише згадувати про іншість раціонального досвіду, про незрозумілість досвіду аномального; попри все це досвід, що репрезентує світ як цілісний, саме в розумінні

тієї іншої «*понятійно-сислової матриці*», яка виявляє нехай іншу причинність, але й іншу поведінку цього досвіду. Саме тому поняття інтенційного дозволяє в психіатрії звертатися до ідей, що у людській свідомості виявляють себе не лише як конкретність, чи то окремішність цих змін; нехай аномальна свідомість і буде себе відтворювати як інша «*понятійно-сислова матриця досвіду*». Попри все це й буде тією інністю, що дозволяє вдаватися до дослідження аномального через феноменологічне знання. Доречно було б прослідкувати ті певні «*рефлексивні зсуви*», що дозволяють нам лише згадувати про інакшість меж розуму поруч.

М. Пруст, з його несвідомим бачення проблеми є цікавим в цьому аспекті, завжди вбачаючи, що слово, символіка до якої він вдавався, може бути насильством стосовно реальності, насильством руйнівним, проте не завжди; а швидше за все бути «*інтенційним*» це ще й можливістю правити поняттями (в значенні керувати набутими смислами): сама річ, чи то тип тих речей, з якими розмовляє М. Пруст, є символічно дуже складним простором. Але він розуміє, що його «*Я*», «*прискореність нашого подиху, як і напруженість цього погляду*» це постійна залежність від речей поруч; навіть не речей, що існують поруч з нами, чи то попадають в простір нашого бачення; а ось оце бажання говорити про річ саме так, задумуючись, і не даючи відповідей... Феноменологічна теоретична психологія та практикуюча феноменологічна психіатрія в своїх пошуках зорієнтовані на співпрацю з дещо позитивістськими філософськими традиціями. Річ є тим, чим вона є. Але орієнтуючись саме на феноменологічні пошуки, простежимо такий феномен, як аномальна свідомість, вдаючись в певному просторі, ще й до-анормального, вбачаючи в цьому своєрідну інтенційну модифікацію свідомості в свідомості самого рефлексивного, зокрема.

В своїх пізніх працях Е. Гусерль вказує на інтенційність як визначальну структуру свідомості і для нього принциповим є, що будь-який пізнавальний акт (приналежний реальному людському суб'єкту чи то трансцендентального суб'єкту) володіє не лише особливою формою інтенційної належності для таких актів свідомості як чуттєвість, бажання, воління, рефлексії, але й коли ми використовуємо інтенційне стосовно *цілісного пізнавального акту як співвідносного до трансцендентального рівня свідомості*; ця тема розглядається як розмежування смислів реального досвіду та виділення в даному випадку їх єдиного інтенційного предмету. Пізніше в інтенційному буде важливим постійним застереження про суб'єкт самої дії, що відбувається, про суб'єкт, що постійно відчуває себе як це оновлення реального.

Необхідно також усвідомлювати, що говорячи про інтенційність, ми постаємо перед смислами, які визначають вже певну форму причинності чи то каузальності в досвіді. Для усвідомлення формальної структури свідомості необхідне розмежування феноменів свідомості, стосовно яких здійснюється аналіз – *феномен реальної свідомості чи феномен знання?* Цікаво, що проблема інтенційного в свідомості для Е. Гусерля, це не лише досвід феноменологічного сприйняття, здійснення самого цього опрацювання значень. Простежена тема інтенційності у просторі реальної свідомості дозволяє задаватись дещо іншим питанням щодо феноменологічного. Лише зрозуміле реальне, зрозуміле в ньому інтенційне дозволяє П. Уотцлавіку запитуватись про те наскільки ця

реальність є реальною в нашому досвіді, а відтак і більш зрозумілою.

Не випадково, що методологічні, когнітивні, аспекти інтенційного в свідомості дозволяють звертатися до інтенційного, визначаючи, як інтенційність наближує до розуміння самих понять, смислів текстів і дозволяють врешті говорити, певною мірою, про ключі до тексту. Розуміння саме трансцендентальних понять, того рівня свідомості, завдяки якому ми говоримо і про аналізований простір як принаймні простір, що «*підпускатиме*» ближче, дозволяючи оволодіти особливістю інтенційного. Не випадково, що для багатьох дослідників феноменологічний метод не дає змоги замислитись над темами іманентного досвіду, винятково саме над тою реальністю, що не зіпсована, не розколота, а дозволяє лишень говорити про сприйняття, інтенційного саме як концепту в гусерлівському розумінні. Для мене найбільш наближеним є використання поняття «*intentionale (mentale) Inexistenz*» предмету тобто «*інтенційною присутністю предмету*». Лише звертаючись до активних феноменологічних понять в їх аналізованій взаємодії можливо буде визначення феномену, інтенційного як особливого сприйняття в досвіді. Напевно не випадково ця тема виникає й у Б. Ванденфельса, коли він говорить про те, що феномен набуває своєї структурності відповідно до своєї особливості лише завдяки тому, коли це взаємо-опосередкування може бути простежене через взаємодію інтенційного та каузального у смислі, лише тоді ми зможемо відчути і ці межі розуму як контекст практичного знання, зокрема (Valdenfels 1999) [2]. Феномен знання дозволяє використовувати термін інтенційності та каузальності і визначати, в першу чергу, реальну-каузальну дію, яка не виявляє себе в реальній поведінці. Водночас, мова йде про пережиту дію, а для феноменологічної свідомості я маю право використовувати поняття інтенційності стосовно світу тих смислів, про які я матиму знання і саме цей акцент важливий, адже через форму цих смислів ми підходимо до простору смислів причинно-каузальних відносин, що не лише не відповідають своєрідною адекватністю щодо феномену реальної свідомості, але й причинністю належною тому, про що ми говоримо як про текст, інакше кажучи ще як про пережиту дію. Ці застереження важливі, адже інтенційність саме як феномен історичного досвіду та минулого в сприйнятті варті окремої уваги в дослідженнях.

Бібліографічні посилання

1. Гуссерль Эд. Собрание сочинений: в 3-х т. / Эд. Гуссерль – М.: Гнозис, Дом интеллектуальной книги, 2001, – Т. II, Логические исследования
2. Вальденфельс Б. Мотив чужого: сб. / Б. Вальденфельс. – Минск: Профили, 1999. – 176с.
3. Пруст М. По направлению к Свану / М. Пруст. – М.: Республика, 1992, – с. 133
4. Табачковський В. Полісутнісне homo: філософсько-мистецька думка в пошуках «неевклідової рефлексивності» / В. Табачковський. – К.: Парапан, 2005 – С. 11.
5. Cabestan F. Psychologie et intentionnalite: l'idée psychologie phénoménologique dans l'œuvre de Husserl et de Sartre / F. Cabestan. – Lille: Atelier national de Reproduction des Thèses, 1998.
6. Madioni F. La psychanalyse interroge la phénoménologie. Recherches freudiennes à partir de Brentano / F. Madioni. – Paris: L'Harmattan, 2008. – 222 p.
7. Maldiney H. Discussion: Simposium de Kreuzlingen, 1961 / H. Maldiney // Schweiz Arch Neurol Neurochir Psychiatr – 1962,

– Vol 90. – P. 431–437.

8. Pinto L. (Re)traductions. Phénoménologie et «philosophie allemande» dans les années 1930 / L. Pinto // Actes de la recherche en sciences sociales – 2002. – № 145. – P. 21–33.

Дондюк А. Н. **Интенциональность в пространстве рации: проблема феноменологического анализа.**

В статье рассматривается тема интенциональности в рамках когнитивного пространства, в контексте реального сознания, одновременно речь идет об определенных параллелях со структурой вещи. Тема интенциональности рассматривается в контексте современного философско-антропологического знания, в частности автор анализирует моменты аномального в сознании средствами феноменологической психиатрии, что позволяет современной философские антропологической мысли использовать практические достижения современной психологии.

Ключевые слова: интенциональность, вещь, когнитивность, опыт, сознание

Dondiuk A. Intentionality in the space of ratio: the problem of phenomenological analysis.

The article deals with the theme of intentionality within the cognitive space in the context of real consciousness, at the same time it concerns some parallels with the structure of the thing. Intentional is examined through the problem of reduction, the modification in consciousness, and intentionality as a moment of constitutive process.

The author analyzes the works which in his opinion are the most interesting according to the topic, including «Logical Investigations» by E. Husserl, «Psychologie et intentionnalité : l'idée d'une psychologie phénoménologique dans l'œuvre de Husserl et de Sartre» by Ph. Cabestan, who appeals to important for us theme of phenomenological experience, «Penser l'homme et la folie» by Henri Maldiney, who considers the intentional not only in phenomenological interpretation, not only as a phenomenological theoretical concept, but also through the language of modernity.

The author analyzes the phenomenon of knowledge using the terms intentionality and causality, concentrates primarily on a real-causal action that does not manifest itself in actual

УДК 141

Р. І. Олексенко

Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького

ФІЛОСОФІЯ ПРОБЛЕМ МОРАЛІ В ПІДПРИЄМНИЦЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті розглянуто питання моралі ведення чесного бізнесу Розкрито поняття «мораль», «чесний бізнес» та «ризик». Наведені правила морально-етичної поведінки цивілізованого підприємця, та якості сучасного підприємця.

Ключові слова. Філософія, мораль, бізнес, підприємець, чесний бізнес, етика бізнесу.

Мораль – це сукупність принципів і норм поведінки людей по відношенню один до одного і до суспільства (Tselin 2006) [1].

У підприємницькій діяльності етика і мораль виражаються в добродієчній поведінці бізнесменів у процесі проведення різних бізнес-операцій.

Підприємцю слід створити собі імідж порядного і чесного людини, дотримуючись принципів високої моралі. Найчастіше багато підприємців недостатньо усвідомлюють, що дотримання принципів моралі та етики і створення іміджу порядної людини є запорукою успішної підприємницької діяльності (Beztesna 2003) [2].

Норми моралі, перш за все, спираються на честь і совість людини. Не можна змусити бізнесмена бути високоморальною людиною. Він повинен відчути ці якості в собі, мати власні переконання на цей рахунок.

Бізнес – це підприємницька діяльність, що приносить

behavior. At the same time it is about experienced action, and for phenomenological consciousness the notion of intentionality is used toward the world of those meanings, on which we have knowledge. This accent is important, because through the shape of these meanings we come to the space of meanings of causal relations.

Intentionality is considered in this article in the context of contemporary philosophical and anthropological knowledge, in particular, the author examines the moments of the anomalous in consciousness by means of phenomenological psychiatry that allows modern philosophical anthropological thought to use practical achievements of modern psychology.

Keywords: intentionality, thing, cognition, experience, consciousness.

References

Cabestan, F 1998, *Psychologie et intentionnalité: l'idée psychologie phénoménologique dans l'œuvre de Husserl et de Sartre*, Atelier national de Reproduction des Thèses, Lille.

Gusserl, Ed 2001, *Sobranie sochineniy* [Collected Works], T. 3, Logicheskie issledovaniya [Logical Investigations], T. II, Gnozis, Dom intellektualnoy knigi, Moskov.

Madioni, F 2008, *La psychanalyse interroge la phénoménologie. Recherches freudiennes à partir de Brentano*, L'Harmattan, Paris.

Maldiney, H 1962, 'Discussion: Simposium de Kreuzlingen, 1961', *Schweiz Arch Neurol Neurochir Psychiatr*, Vol 90, pp. 431–437

Pinto, L 2002, '(Re)traductions. Phénoménologie et «philosophie allemande» dans les années 1930', *Actes de la recherche en sciences sociales*, № 145, pp. 21–33

Prust, M 1992, *Po napravleniyu k Svanu* [Towards Swann], Respublika. Moskov.

Tabachkovskiy, V 2005, *Polisutisne homo: filofska-mistetska dumka v poshukah «neevklidovoi refleksivnosti»* [Polyessence homo: the philosophical and artistic thought in search of «non-Euclidean reflexivity»], Parapan, Kyiv.

Valdenfels, B 1999, *Motiv chuzhogo* [The motive of another], Propilei, Minsk.

Надійшла до редколегії 14.05.2013 р.